

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lp Yoko Alender
Kliimaministeerium
info@kliimaministeerium.ee

Teie 14.11.2024 nr 1-4/24/5470

Meie 29.11.2024 nr 2.3-5/24/2938-2

**Arvamus Eesti looduse infosüsteemi asutamise ja
andmekogu pidamise põhimääruse muutmise eelnõule**

Täname, et saatsite Andmekaitse Inspektsioonile arvamuse avaldamiseks keskkonnaministri 8. juuni 2022. a määruse nr 26 „Eesti looduse infosüsteemi asutamise ja andmekogu pidamise põhimäärus“ muutmise eelnõu.

1. Esitatud eelnõu osas on meil järgmised tähelepanekud.

Eelnõu § 1 punktiga 2 muudetakse Eesti looduse infosüsteemi põhimääruse § 3 lõike 2 punkti 5, mille kohaselt andmekogu vastutav töötleja *sisestab, töötleb ja avalikustab andmekogu andmeid*, ning see sõnastatakse selliselt, et edaspidi andmekogu vastutav töötleja üksnes töötleb andmekogu andmeid. Seletuskirjas on muudatuse vajadust põhjendatud sellega, et kuna EL isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) artikkel 4 punktist 2 tulenevalt tähendab isikuandmete või nende kogumitega tehtav toiming või toimingute kogum isikuandmete töötlemist ehk nii sisestamine kui ka avalikustamine tähendabki töötlemist, siis on peetud vajalikuks kirjeldada põhimääruses vastutava töötleja ülesannet kui andmete töötlemist.

Samuti muudetakse eelnõu § 1 punktidega 6 ja 8–11 andmekogu põhimääruse § 4 lõikeid 2–5, mille järgi volitatud töötlejad on kohustatud sisestama ja töötleva andmekogu andmeid, selliselt, et edaspidi andmekogu volitatud töötlejad, sh KEMIT andmekogu majutajana, samuti üksnes töötlevad andmekogu andmeid ja teevad seda vastutava töötleja juhiste alusel. Samas ei ole täpsustatud, millised on need konkreetsed toimingud, mida volitatud töötlejad seoses andmekogu andmetega on kohustatud tegema.

Ilmselgelt toimub andmete andmekogusse kogumisel ja nende edasisel kasutamisel andmete töötlemine, kuid eelnõus toodud viisil sõnastatud sätted ei anna teavet selle kohta, milliseid konkreetseid toiminguid on andmekogu vastutav töötleja kohustatud seoses andmekogu andmetega tegema ning milliseid toiminguid peavad tegema andmekogu volitatud töötlejad oma ülesannete täitmisel (nt andmete sisestamine, muutmine, parandamine, kustutamine, juurdepääsupiiranguga andmete väljastamine jms).

Inspektsioon on andmekogusid puudutavas juhendis selgitanud, et põhimääruses tuleks välja tuua kohustuste jaotus vastutava ja volitatud töötleja vahel. *Et tööjaotus ja vastutus andmekogu töötlejate vahel oleks selge, on mõistlik vastavalt tegelikule tööjaotusele kirjeldada, kes mida teeb (nt kes haldab kasutajaõigusi, kes vastab päringutele, kes andmekogu arendab ja rahastab jne).* Ilmselgelt ei anna plaanitavad muudatused vastust küsimusele, kes, mida ja millises ulatuses on seoses andmekogu andmetega kohustatud tegema.

Soovitame andmekogu vastutava ja volitatud töötleja poolt andmekogu andmetega tehtavad toimingud uuesti üle vaadata ja sõnastada põhimääruses selliselt, et oleks aru saada, milliseid toiminguid on kohustatud tegema vastutav töötleja ja milliseid volitatud töötledjad oma ülesannete täitmisel ning kes mille eest seejuures vastutab.

2. Kuna käsil on andmekogu põhimääruse muutmine, siis annab see ühtlasi hea võimaluse muuta ka kehtivat põhimäärust selgemaks ja konkreetsemaks. Sellega seoses on meil järgmised tähelepanekud ja ettepanekud.

- 2.1. Soovitame muuta kehtiva määruse pealkirja selliselt, et pealkirjast eemaldatakse tekstiosa „asutamine ja andmekogu pidamise“ ning samuti vaadata üle põhimääruse § 1 lõike 1 sõnastus. Tegemist on juba asutatud andmekoguga ning põhimääruse eesmärk on reguleerida andmekogu pidamist.

- 2.2. Põhimääruse § 5 lõike 1 järgi peetakse andmekogu ühetasandilise infotehnoloogilise andmekoguna. 2022. aastal on põhimääruse eelnõu seletuskirjas seoses nimetatud sättega selgitatud, et tegemist on tavapärase riigi infosüsteemide ülesehitusega. Seletuskirjast aga ei selgu, mida sättega silmas peetakse. Kuni 2007. aastani kehtinud andmekogude seaduse § 35 punktis 3 oli sätestatud kohustus reguleerida registri põhimääruses registri ülesehitus ja registri pidamise organisatsiooniline struktuur, andmete töötlemise kord eri tasanditel, andmete vahetamine ja võrdlemine eri tasandite vahel. Kehtiva avaliku teabe seaduse (AvTS) § 43⁵ aga andmekogu tehnilise ülesehituse detailset sätestamist põhimäärustes ei nõua. Kuigi praktikas kirjeldatakse kehtivates põhimäärustes andmekogu eri tasandeid ka praegu, jääb enamasti selgusetuks, mida andmekogu haldajad selle all tegelikult mõtlevad. Seetõttu teeme ettepaneku kõnealune säte põhimäärusest eemaldada.

- 2.3. Põhimääruse § 17 lõike 2 punkti 2 kohaselt saab andmekogu andmeid rahvastikuregistrist. Tegemist on andmekogu kasutaja elukoha ja e-posti aadressiga, mille töötlemise eesmärgiks on kasutaja teavitamine. 2022. aasta eelnõu seletuskirjas on selgitatud, et *rahvastikuregistrist on vajalikud isiku nime ja oleku andmed, sideaadress ja kontaktid selleks, et kontrollida isiku andmekogusse sisselogimisel andmete õigsust. Sideaadress võib olla edaspidi vajalik ka nt kaitsekohustustealiste saatmiseks EELISE kaudu.* Seletuskirjas antud selgitustest saab järeldada, et tegemist on andmekogusse salvestatavate andmetega, kuid selgusetuks jääb kasutajate andmete andmekogus säilitamist puudutav.

Põhimääruse § 19 lõike 7 järgi peatatakse kasutajaõigused registreeritud kasutaja töölt lahkumise, kasutuslepingu lõppemise või kasutajaõiguste lõppemise korral. Seega, kui kasutaja juurdepääs andmekogule suletakse, siis tuleks pärast kasutusõiguse peatamist kustutada ka kasutaja andmed, sh kontaktandmed. Samas põhimääruse § 14 lõige 1 sätestab, et andmekogu andmeid säilitatakse alaliselt. Ilmselt ei ole kasutajate andmete, eriti aga nende kontaktandmete (mis võivad ajas muutuda) alaline säilitamine põhjendatud, mistõttu tuleks nende andmete säilitamist puudutav osa uuesti üle vaadata ning määrata andmetele töötlemise eesmärgist tulenev konkreetne säilitamise tähtaeg.

- 2.4. Põhimääruse § 19 lõike 1 järgi on andmekogusse kantud andmed avalikud, v.a juhul, kui nendele on kehtestatud juurdepääsupiirang seaduses või IKÜM-s sätestatud ulatuses ja tingimustel. Ebaselgeks jääb, mida on silmas peetud IKÜM-st tulenevate piirangute all, mistõttu vajab säte täpsustamist.

- 2.5. Lisaks peame vajalikuks juhtida tähelepanu sellele, et AvTS § 43³ lõige 3 näeb andmekogu asutamisel, andmekogus kogutavate andmete koosseisu muutumisel, andmekogu kasutusele võtmisel või andmekogu lõpetamisel ette kooskõlastusprotsessi läbimist riigi infosüsteemide haldussüsteemis ehk RIHA-s. RIHA andmetel andmekogu vastavat

kooskõlastusprotsessi läbinud ei ole.

Märgime, et andmekogude kontekstis on Andmekaitse Inspektsiooni eesmärk alati püüelda selle poole, et andmekogu reguleerivaid sätteid lugedes oleks lihtsalt, kiirelt ja üheselt võimalik aru saada, miks ja kuhu mingeid andmeid kogutakse, milliseid andmeid kogutakse ning kellega neid jagatakse. Andmekogu põhimääruse eesmärk ongi luua siin selgust ja läbipaistvus.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Pille Lehis
peadirektor

Koostaja: Terje Enula
terje.enula@aki.ee, telefon 627 4144